

16.5.2024

Liikenne- ja viestintäministeriö

Viite: Liikenne- ja viestintäministeriön lausuntopyyntö (VN/12724/2021)

Valtiovarainministeriön lausunto tieliikenteen automaation edellyttämien lainsäädäntömuutoksia koskevasta arviomuistioista

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hallitus edistää liikenne- ja logistiikka-alan digitalisaatiota ja automatisaatiota, uudenlaisten liiketoimintamallien syntymistä ja hyödyntämistä sekä liikennejärjestelmän tehokkuutta. Hallitusohjelmalla edistetään myös itseohjautuvien ajoneuvojen turvallista käyttöönottoa. Lausuttavana olevassa arviomuistiossa esitetään, millä tavalla hallitusohjelman kirjauksia voidaan toteuttaa tieliikenteen osalta Wienin kansainvälisen tieliikennesopimuksen muutokseen pohjautuen. Ehdotusten toteuttaminen saattaa edellyttää erillisen automaattisten ajoneuvojen käyttöä liikenteessä koskevan lain antamista. Vaihtoehtoisesti muutoksia tarvittaisiin ainakin tieliikennelakiin, liikenteen palveluista annettuun lakiin, rikoslakiin ja ajoneuvolakiin.

Nykyisen tulkinnan mukaan automaattisella ajojärjestelmällä varustettua ajoneuvoa voi käyttää Suomessa, jos se on tyyppihyväksytty, mutta sillä on edelleen oltava kuljettaja, joka on vastuussa ajoneuvon liikkumisesta tiellä. Oikeustila, esimerkiksi kuljettajan vastuut ja velvollisuudet, eivät ole täysin selkeitä siinä tilanteessa, jos ajoneuvon automaattinen ajojärjestelmä on kytkettynä päälle. Arviomuistio koskee siten sääntelyä, jonka avulla oikeustila pyritään selkeyttämään. Samalla mahdollistetaan automaattisilla ajojärjestelmillä varustettujen ajoneuvojen käyttö Suomen teillä laajamittaisesti. Ehdotusten tavoitteena on muuttaa ajoneuvon käyttöä liikenteessä koskevia sääntöjä siten, että automaattisen ajojärjestelmän voidaan katsoa täyttävän Wienin kansainvälisen tieliikennesopimuksen kuljettajaa koskevan vaatimuksen. Keskeistä on myös vuosisataisen yksittäiseen henkilöön – kuljettajaan - kohdistu-

van vastuujärjestelmän muutos siten, että jatkossa vastuut kohdistuvat automaattisen ajojärjestelmän taustalla olevaan organisaatioon. Edelleen ehdotuksissa käsitellään ajoneuvon etähallintaa koskevia säännöksiä.

Valtiovarainministeriön (VM) katsoo, että arviomuistiossa on laajasti tarkasteltu tieliikenteen automaation vaikutuksia. Kuitenkin tarkastelu olisi syytä laajentaa myös verotuloihin. Vaikutuskanava syntyy liikenteen määrän kasvun kautta: kasvava liikenne voi lisätä verotuloja, mutta jos samalla liikenne sähköistyy ja tehostuu, verotulojen määrä voi laskea ennakoitua enemmän.

Arviomuistion mukaan myös liikenteen automaation vaikutus tieliikenteen päästöihin todetaan olevan epävarma. Kuitenkin päästöjen osalta suurempi vaikutus on todennäköisesti liikenteen sähköistymisellä kuin automaatiolla.

Päästöt syntyvät liikennesuoritteista. Jos automaatiolla ei itsessään ole liikennettä lisäävää vaikutusta suhteessa siihen mitä ilman automaatiota tapahtuisi, päästöt ennemminkin vähenevät optimaalisemman liikennejärjestelmän vuoksi. On siten mahdollista, että automaation tuoma vaikutus päästöihin on melko minimaalinen verrattuna liikenteen sähköistymiseen ja muihin muutoksiin. Tämä liittyy Suomen ja EU:n ilmastopolitiikkaan taakanjakosektorin velvoitteiden ja Suomen hiilineutraaliustavoitteen kautta. Jos automaatiolla on päästövaikutuksia, on sillä mahdollisesti vaikutus Suomen tavoitteiden saavuttamiseen ja sitä kautta myös julkiseen talouteen ja kansantalouteen.

Muistion mukaan viranomaisten resurssitarpeiden muutosten arviointi on vielä kesken. Viranomaisresurssien tarvetta lisää jonkin verran etähallintapalveluiden tarjoajien toimilupamenettely sekä automaattiajamisen tarjoajien ilmoitusten vastaanottaminen. Ehdotettujen säädösten suorat vaikutukset liittyvät erityisesti Liikenne- ja viestintäviraston Traficom:n toimintaan. Liikenne- ja viestintävirasto vastaisi liikenneasioiden rekisterin merkinnöistä sekä vastaanottaisi automaattiajamisen tarjoajan ilmoitukset. Liikenne- ja viestintävirasto myös vastaisi etähallintapalveluiden tarjoajien lupaprosessista. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirastolle tulisi jatkossa mahdollisesti määräyksenantovaltuudet etähallinnan tarkemmasta toteuttamistavasta. Liikenne- ja viestintäviraston resurssien tarvetta lisää jonkin verran etähallintapalveluiden tarjoajien toimilupamenettely sekä automaattiajamisen tarjoajien ilmoitusten vastaanottaminen.

Muut viranomaisvaikutukset ovat todennäköisesti epäsuoria, eli seurausta automaation yleistymisestä. Esimerkiksi Väyläviraston toimintaan ei tunnisteta suoria vaikutuksia.

VM toteaa, että tieliikenteen automaation vaikutuksia viranomaisten resurssitarpeisiin tulee seurata tarkasti. Mahdollisia resurssitarpeita arvioidessa tulee ottaa huomioon talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjaus siitä, että pää-

sääntöisesti uusien lisätehtävien yhteydessä luovutaan tai tehostetaan olemassa olevia tehtäviä. Yksittäisten, muutamien henkilötyövuosien suuruisten uusien tehtävien osalta tehtävistä luopuminen tai niiden tehostaminen toteutetaan lähtökohtaisesti kyseisen ministeriön pääluokassa. Kansallisesta resursoinnista päätetään talousarviossa ja julkisen talouden suunnitelmassa.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Mika Niemelä

VN/12724/2021-VM-122

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: